

Educational Studies and Information Technology. December 2017. Vol. 5. No. 4. P. 57-67. URL: <http://ojs.mdpu.org.ua/index.php/itse>

2. Закон України «Про освіту» 2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

3. Нова Українська Школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

4. Нова українська школа: порадник для вчителя / за ред. Н.М. Бібік. Київ: Літера ЛТД. 2018. 160 с.

УДК 376-056.264.364-5 (477)

Пінчук Ю.В.

доцент кафедри логопедії та логопсихології
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
(Київ, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЯ ЛОГОПЕДИЧНОЇ СЛУЖБИ В ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИХ ЦЕНТРАХ УКРАЇНИ

Протягом останніх п'яти років в Україні здійснюється активне реформування системи спеціальної та інклюзивної системи освіти. 12 липня 2017 р. Постановою Кабінету Міністрів № 617 від 22.08.2018 у державі затверджений порядок створення мережі нової служби системної підтримки та супроводу дітей з особливими освітніми потребами (ООС) – інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ). Рішення про створення ІРЦ стало наслідком реорганізації психолого-медико-педагогічних консультацій (ПМПК). Інклюзивно-ресурсні центри почали відкриватися на місцях ПМПК, на базі шкіл з інклюзивними класами або в опорних школах [1, с.24].

Діяльність логопедичної служби в інклюзивно-ресурсних центрах керується як самим «Положенням про інклюзивно-ресурсний центр», так і нещодавно створеним МОН України «Порядком надання логопедичних послуг в системі освіти». Зазначений останнім правовий документ пройшов громадські слухання до 25.09.2020р. У простір Інтернету він був викладений Міністерством освіти і науки 9.11.2020р., проте офіційно на сайті МОН його номер і дата виходу не зазначалася.

У «Положенні про ІРЦ» надається перелік посад фахівців, які надають психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги дітям з особливими освітніми потребами. Одна з цих посад – учитель-логопед. [2, п.49]

Логопедичну допомогу в ІРЦ одержують діти з особливими освітніми потребами, які навчаються у закладах дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти та інших закладах освіти, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти, проте не отримують необхідної спеціальної допомоги за місцем навчання [2, п.39].

У документі «Порядок надання логопедичних послуг в системі освіти» вказано, що вчителі-логопеди інклюзивно-ресурсних центрів надають послуги дітям з порушеннями мовлення від 2 до 18 років, у тому числі тим, хто здобуває освіту за формою педагогічного патронажу. Виняток складають особи, які отримують логопедичну допомогу за рахунок субвенції з державного бюджету, які здобувають освіту в спеціальних класах для дітей з тяжкими порушеннями мовлення, у спеціальних та інклюзивних класах закладів освіти, у закладах дошкільної освіти, де є посада логопеда, у закладах дошкільної освіти (ясла-садках) компенсуючого типу, будинках дитини, закладах дошкільної освіти (дитячих будинках) інтернатного типу, спеціальних школах, санаторних школах, навчально-реабілітаційних центрах. Не відвідують ІРЦ діти, які отримують логопедичні послуги у логопедичних пунктах системи освіти [3, п.40].

Отже коло компетенцій учителів-логопедів ІРЦ та інших установ чітко розведені в залежності від закладу, де діти здобувають освіту, або знаходяться на домашньому вихованні.

Одна штатна одиниця вчителя-логопеда ІРЦ розрахована «на 25-30 дітей з порушеннями мовлення або 15-20 дітей з тяжкими порушеннями мовлення, або 15 дітей дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення, або 12 дітей дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення» [2, п.49].

Недоліком зазначених нормативів можна вважати виключення із поля зору корекційно-розвиткових потреб дітей з ООС інших нозологій. Логопедичної допомоги потребують не тільки діти категорії «із тяжкими порушеннями мовлення» (ТПМ), а й діти з інтелектуальними порушеннями, розладами аутистичного спектру, діти з порушеннями зору, опорно-рухового апарату та ін. Вторинні мовленнєві розлади цих категорій дітей кваліфікуються як системні мовленнєві порушення (СМП). Також у дітей із ООП можуть бути комбіновані порушення, де поєднуються два-три розлади, у тому числі і мовленнєві вади. Всі зазначені мовленнєві труднощі дітей різних нозологій первинного, вторинного або комбінованого походження зазвичай потребують тривалої логопедичної корекції.

У ході відкритого громадського обговорення нового положення «Про порядок надання логопедичних послуг в системі освіти» нами була зроблена письмова офіційна пропозиція щодо охоплення логопедичними послугами в ІРЦ всіх категорій дітей з ООП, які мають мовленнєві розлади. Зазначена пропозиція була відображена у «Звіті про результати електронних консультацій щодо проекту наказу МОН «Про затвердження Порядку надання логопедичних послуг

в системі освіти»». Проте наші рекомендації не взяли до уваги, і в останній редакції цього документа з питання розрахунку контингенту дітей на логопедичних заняттях нічого не змінилося. Не врахована широка категорія дітей з ООП, які звернуться до логопеда ІРЦ за корекційно-розвитковими послугами.

Згідно з «Положенням про інклюзивно-ресурсний центр» учитель-логопед виконує цілу низку завдань діагностичного, корекційно-розвиткового, прогностично-методичного, консультаційного та інших напрямків.

Логопед здійснює діагностичну оцінку мовленнєвого розвитку дитини з ООП: визначає рівень сформованості знань, вмінь, навичок відповідно до навчальної програми з мови дошкільної або шкільної ланки освіти. Оцінка мовленнєвого розвитку дитини проводиться з метою визначення рівня розвитку та використання вербального/невербального мовлення, наявності мовленнєвого порушення та його структури. [2, п.20]. Фахівець з логопедії формулює логопедичні висновки на основі результатів діагностичного обстеження мовлення і вищих психічних функцій дитини. Результати оцінки вчитель-логопед зазначає у висновку про комплексну оцінку.

Учителі-логопеди інклюзивно-ресурсного центру надають логопедичні послуги (допомогу) у відповідності до висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини із врахуванням індивідуальної програми розвитку (за наявності) [3, п.42].

Логопедична допомога вчителями-логопедами надається у вигляді занять у груповій та індивідуальній формі у приміщенні інклюзивно-ресурсного центру або закладу освіти або за місцем проживання дитини [3, п.43].

Результати логопедичних послуг, рекомендації щодо подальшої роботи фіксуються в індивідуальній мовленнєвій картці дитини та доводяться до відома батьків, або інших законних представників дитини в індивідуальному порядку [3, п.44]. Логопед бере участь у засіданнях фахівців центру, де обговорюються узагальнені результати комплексної оцінки з урахуванням індивідуальної програми реабілітації.

Логопед надає рекомендації, розробляє частину програми надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг відповідно до потенційних можливостей дитини. Фахівець з логопедії розробляє рекомендації щодо складання, виконання і коригування індивідуальних програм розвитку дітей з особливими освітніми потребами в частині надання психолого-педагогічної допомоги, змісту, форм та методів навчання відповідно до потенційних можливостей дитини. [2, п. 39].

Учитель-логопед проводить консультації та взаємодіє з педагогічними працівниками дошкільних та шкільних загальноосвітніх закладів освіти з питань організації інклюзивного навчання, з питань виконання рекомендацій, зазначених у висновках центру, з питань проведення оцінки розвитку дитини з особливими освітніми потребами.

Логопед, разом з іншими співробітниками ІРЦ, бере участь та організовує інформаційно-просвітницьку діяльність серед фахівців ІРЦ та освітян місцевих закладів освіти шляхом проведення конференцій, семінарів, круглих столів, майстер-класів з питань організації надання педагогічної допомоги дітям з ООП. [2, п. 8.11]

Працівники ІРЦ взаємодіють з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, навчальними закладами, закладами охорони здоров'я, закладами соціального захисту, службами у справах дітей, громадськими об'єднаннями щодо виявлення та надання своєчасної корекційно-розвиткової та педагогічної допомоги дітям з ООП, починаючи з раннього віку. [2, п. 8.12]

Кабінет логопеда в інклюзивно-ресурсному центрі облаштовується відповідно до Положення про інклюзивно-ресурсний центр, затвердженого Кабінетом Міністрів. Логопедичний кабінет забезпечується обладнанням відповідно до потреб та міжнародних стандартів згідно з переліками, затвердженими МОН України[3, п.45].

У зазначених у доповіді документах МОН детально описаний порядок надання логопедичної допомоги дітям із тяжкими порушеннями мовлення, зазначена кількість дітей на одну штатну одиницю логопеда, описані організаційні форми роботи з дітьми, окреслені завдання команди фахівців ІРЦ. Проте в існуючих законодавчих актах не передбачено надання логопедичних послуг дітям дошкільного і шкільного віку з інтелектуальними порушеннями, раннім дитячим аутизмом, порушеннями зору, опорно-рухового апарату, які також потребують професійної допомоги з боку логопедів.

На нашу думку, організаційні умови інклюзивно-ресурсного центру були більш особистісно орієнтовані, дозволили максимально ефективно здійснювати комплексний психолого-медико-педагогічний супровід дітей дошкільного і шкільного віку з ООП, якщо б діти повною мірою були охоплені послугами висококваліфікованих фахівців спеціальної освіти, зокрема фахівців-логопедів, які забезпечать індивідуальні освітні потреби всіх категорій дітей з ООП.

Список використаних джерел

1. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / За заг. ред. М.А. Порошенко та ін. К.: 2018. 252 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne/navchannya/posibniki/Inclusive_study_Sep17.pdf (дата звернення 30.03.2021)

2. Положення «Про інклюзивно-ресурсний центр» від 12 липня 2017 р. № 545 зі змінами згідно з Постановою КМ № 617 від 22.08.2018 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення 31.03.2021)

3. Про затвердження Порядку надання логопедичних послуг в системі освіти URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/2020/09/11> (дата звернення 31.03.2021)